

פרשת ויגש

המנהיג הבלתי צפוי

דבר אחד ברור בסוף ספר בראשית, הוא שיוסף מתבלט כמנהיג. חלומותיו והשינויים בחייו מצביעים על כך. לעומתו, יהודה נראה כמועמד בלתי סביר למנהיגות. הוא זה שהציע למכור את יוסף לעבד, נפרד מאחיו, חי בין הכנענים, התחתן עם אחת מהם, איבד שניים מבניו שמתו בעוונם, ובא על אישה שהוא חשב לזונה. הפרק שהמעללים הללו מסופרים בו מתחיל במילים "וַיְהִי בְּעֵת הַהוּא וַיֵּרָד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו" (בראשית לח, א). המפרשים אומרים שהכוונה לירידה מוסרית.

אך ההיסטוריה אינה מתחשבת בציפיות. שבט אפרים ומנשה, צאצאי יוסף, נעלמו, בעוד שצאצאי יהודה שרדו והפכו למלכים. **בפרשת ויגש, יהודה מתגלה כמנהיג.** הוא מציע לערוב לבנימין ומשכנע את יעקב לשחררו. בשעה שהאחים מנסים לעזוב את מצרים ולחזור הביתה, הסיוט התממש. בנימין נתפס וגביע הכסף של המשנה למלך באמתחתו. שליחו הבכיר של יוסף גוזר את דינו: בנימין יוחזק כעבד. שאר האחים חופשיים. **בנקודה זו ניגש יהודה ונושא נאום המשנה את ההיסטוריה, יהודה נושא נאום ומציע להיות עבד במקומו, כדי להציל את אחיו ולמנוע צער מאביהם.**

השינוי ביהודה ניכר גם בסיפור תמר, שם הודה בטעותו. בכך הפך ליהודי הראשון שהודה בחטאו. אבי שושלת מלכי יהודה – שבט יהודה שרד גם לאחר חורבן ממלכת יהודה וגלות בבל, וכולנו נושאים את שמו.

חז"ל קבעו כי בעלי תשובה עומדים במקום שאין צדיקים יכולים לעמוד בו. יוסף היה צדיק, אך יהודה חזר בתשובה, שנים רבות קודם לכן, יהודה היה האחראי למכירת יוסף לעבד.

סיפוריהם של יהודה ושל צאצאו דוד מלמדים אותנו שהדבר המציין **מנהיג אינו בהכרח צדיקות גמורה – אלא היכולת להודות בטעות, ללמוד ממנה ולצמוח מתוכה.** יהודה שאנו פוגשים בתחילת הסיפור אינו יהודה שאנו פוגשים בסופו.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריו השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגים טועים

מנהיגים טועים. זה סיכון מקצועי המובנה בתפקידם. מנהלים מציינים לחוקים, אבל מנהיגים מוצאים את עצמם במצבים שאין חוקים המנחים כיצד לפעול בהם. האם להכריז מלחמה, שברור שאנשים ימותו בה, או להימנע מכך ולהסתכן בכך שהאויב יצבור כוח וייצא לבסוף למלחמה שימותו בה אנשים רבים יותר? בדילמה הזו התחבט צ'מברליין ב-1939, ורק לאחר זמן אפשר היה לקבוע בבירור שהוא טעה וצ'רצ'יל צדק.

אבל מנהיגים הם גם בני אדם, והם עושים גם טעויות שאינן קשורות להיותם מנהיגים, אלא לחולשות אנושיות ולפיתויים אנושיים. נתן הנביא לא חס על המלך דוד כשחטא באשת איש. ועם זאת, היהדות מחשיבה גם את אשר קרה אחר כך.

החטא אינו חזות הכול. השאלה הקובעת, על פי התורה, היא האם חזרת בתשובה; האם הכרת בחטא והודית בו והשתנית. הרב סולובייצ'יק כתב: שני מלכי ישראל הראשונים, שאול ודוד, חטאו, בשניהם נזף נביא. שניהם אמרו "חָטָאתִי" אך גורלם היה שונה בתכלית. שאול איבד את הכתר, דוד לא. הסיבה, כתב הרב, היא שדוד הודה מיד. שאול הסתבך בתירוצים לפני שהודה בחטאו.

ליפול ולקום

מנהיגות אמיתית מבוססת על היכולת להכיר בטעות, ללמוד ממנה ולפעול לשיפור עצמי. מנהיג אינו בהכרח צדיקות גמורה – אלא היכולת להודות בטעות, ללמוד ממנה ולצמוח מתוכה.

מנהיגות אינה דורשת שלמות, אלא מצריכה תהליך מתמיד של צמיחה מתוך כישלונות ונפילות. המנהיג הטוב קם לאחר מעידה והופך את הטעויות לכלים המקדמים את התפתחותו האישית, מחזקים את עמדתו ומגבירים את אמונתו של הציבור סביבו ובדרכו.

מנהיג הוא אדם שעלול למעוד ואף ליפול, אך בקומו הוא נעשה ישר יותר, צנוע יותר ואמיץ יותר ממה שהיה לפני שמעד.

עקרונות
במנהיגות

במה שונה תפיסת המנהיג ביהדות מהתפיסה המקובלת בארץ?

האם אתם מעריכים אנשים על פי השגיונות שלהם,
או על פי התגובות שלהם לשגיונות הללו?

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | המנהיג הבלתי צפוי

עקרונות בחינוך

על טעויות וקבלת ביקורת

צוותי חינוך:

- **לקיחת אחריות על טעויות:** כיצד אתם כמורים לוקחים אחריות בעבודתכם כאשר אתם מזהים טעויות? איך אתם פועלים לשיפור תהליכים אישיים בעבודת הצוות?
- **קבלת ביקורת ושינוי:** איך אתם מגיבים לביקורת חיצונית על תהליכי ההוראה? כיצד ניתן להוביל לשינוי כמו שעשה דוד שקיבל ביקורת מהנביא והשתנה בעקבותיה?
- **שיתוף פעולה בתוך הצוות:** כיצד אתם תומכים זה בזה כמורים בהתמודדות עם טעויות וכישלונות? איך ניתן לשפר את שיתוף הפעולה כדי להפוך כל משבר להזדמנות לצמיחה?

תלמידים:

- **לקיחת אחריות על טעויות:** כיצד אתם לוקחים אחריות על הטעויות שלכם בחיי היומיום?
- **למידה וצמיחה מתוך כישלון:** איך אתם יכולים להשתמש בכישלונות שחוויתם ככלי לצמיחה?
- **קבלת ביקורת ושינוי:** איך אתם מגיבים כשמבקרים אתכם? האם יש לכם דוגמה למקרה שבו קיבלתם ביקורת ושיניתם את דרככם בעקבות זאת?

